Závery Rady z 26. novembra 2009 o profesijnom rozvoji učiteľov a vedenia škôl

(2009/C 302/04)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

SO ZRETEĽOM na:

1. Závery zo zasadnutia Európskej rady v Lisabone v dňoch 23. a 24. marca 2000, v ktorých sa zdôrazňuje, že investície do ľudí zásadným spôsobom ovplyvňujú postavenie Európy v znalostnej ekonomike a v ktorých sa členské štáty vyzvali, aby prijali opatrenia na odstránenie prekážok mobility učiteľov a na pritiahnutie kvalitných učiteľov ([1]).

2. Cieľ 1.1 pracovného programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“, v ktorom sa zdôrazňuje význam pritiahnutia motivovaných ľudí s dobrou kvalifikáciou k učiteľskému povolaniu a ich udržania v ňom, význam identifikácie zručností, ktoré učitelia potrebujú, aby vyhoveli meniacim sa potrebám spoločnosti, význam zabezpečenia podmienok podporujúcich učiteľov počas počiatočnej odbornej prípravy a odbornej prípravy počas zamestnania, ako aj význam toho, aby sa k pedagogickému povolaniu priťahovali ľudia, ktorí majú odborné skúsenosti v iných oblastiach ([2]).

3. Uznesenie Rady z 27. júna 2002 o celoživotnom vzdelávaní, v ktorom sa členské štáty vyzvali, aby zlepšili vzdelávanie a odbornú prípravu učiteľov, ktorí sa podieľajú na celoživotnom vzdelávaní, aby mohli získať zručnosti potrebné pre znalostnú spoločnosť ([3]).

4. Spoločnú predbežnú správu Rady a Komisie z 26. februára 2004 o pokroku pri plnení lisabonských cieľov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy ([4]), v ktorej sa prisúdila priorita rozvoju spoločných európskych zásad týkajúcich sa kompetencií a kvalifikácií, ktoré potrebujú učitelia, aby mohli plniť svoje meniace sa úlohy v znalostnej spoločnosti ([5]).

5. Spoločnú predbežnú správu Rady a Komisie z 23. februára 2006 o vykonávaní pracovného programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“, v ktorej sa zdôrazňuje, že pre zvýšenie efektívnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy sú kľúčové investície do odbornej prípravy učiteľov a školiteľov a posilnenie vedúcej úlohy inštitúcií vzdelávania a odbornej prípravy ([6]).

6. Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, zo 14. novembra 2006 o účinnosti a spravodlivosti vo vzdelávaní a odbornej príprave, v ktorých sa uvádza, že motivácia, zručnosti a spôsobilosti učiteľov, školiteľov v odbornej príprave a ostatného vzdelávacieho personálu, služieb usmerňovania a sociálnej starostlivosti, ako aj kvalita vedenia školy sú kľúčové faktory dosahovania kvalitných výsledkov vzdelávania a že snahu vzdelávacieho personálu by mal podporovať kontinuálny profesijný rozvoj.

7. Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, zo 14. novembra 2006 o budúcich prioritách posilnenej európskej spolupráce v odbornom vzdelávaní a príprave, v ktorých sa zdôraznila potreba vysokokvalifikovaných učiteľov, ktorí sa kontinuálne profesijne rozvíjajú ([7]).

8. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady 1720/2006/ES z 15. novembra 2006, ktorým sa ustanovuje akčný program v oblasti celoživotného vzdelávania a ktoré obsahuje konkrétny cieľ zvýšiť kvalitu a európsky rozmer vzdelávania učiteľov a podporuje mobilitu učiteľov a ostatných pedagogických zamestnancov ([8]).

9. Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie ([9]), v ktorom sa stanovujú znalosti, zručnosti a postoje, ktoré jednotlivci potrebujú v záujme osobného naplnenia a rozvoja, aktívneho občianstva, sociálneho začlenenia a zamestnania, a ktoré si, vzhľadom na svoju prierezovú povahu, vyžadujú vyššiu úroveň súčinnosti a tímovej práce medzi učiteľmi, ako aj prístup k učeniu, ktorý presahuje tradičné hranice predmetov.

10. Závery Rady z 25. mája 2007 o jednotnom rámci ukazovateľov a referenčných hodnôt na monitorovanie pokroku pri dosahovaní lisabonských cieľov vo vzdelávaní a odbornej príprave, v ktorých sa vyzýva, aby sa pokračovalo vo vývoji ukazovateľov týkajúcich sa profesijného rozvoja učiteľov a školiteľov ([10]).

11. Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady 21. novembra 2008, o mobilite mladých, v ktorých sa členské štáty vyzývajú, aby pracovali

([1]) Zlepšiť vzdelávanie a odbornú prípravu učiteľov a školiteľov – dokument SN 100/1/00 REV 1.
([2]) Ú. v. ES C 142, 14.6.2002.
([3]) Ú. v. ES C 163, 9.7.2002.
([4]) Dokument 6905/04.
([5]) Prílohy I a II k dokumentu 12414/07 ADD 1.
([6]) Ú. v. EÚ C 79, 1.4.2006.
([7]) Ú. v. EÚ C 298, 8.12.2006.
([8]) Ú. v. EÚ L 327, 24.11.2006.
([9]) Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006.
([10]) Ú. v. EÚ C 311, 21.12.2007.

na tom, aby sa dosiahol cieľ zvýšenia mobility učiteľov, školiteľov a iných pedagogických zamestnancov [1].

12. Závery Rady z 12. mája 2009 o strategickom rámci pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave [2], v ktorých sa odporúča postupné rozširovanie mobility učiteľov a školiteľov s cieľom urobiť zo zahraničných vzdelávacích pobytov pravidlo, a nie výnimku; ktoré za jednu z priorít prvého pracovného cyklu stanovujú potrebu zameriavať sa na kvalitu počiatočného vzdelávania a podporu nových učiteľov na začiatku kariéry, ako aj na zvyšovanie kvality príležitostí na ďalší profesijný rozvoj učiteľov, školiteľov a tých, ktorí sú zapojení do aktivít v oblasti vedenia alebo poradenstva; a v ktorých sa Komisia vyzýva, aby preskúmala možnosť začleniť mobilitu učiteľov do akýchkoľvek budúcich návrhov referenčnej hodnoty v oblasti mobility.

a PRIPOMÍNAJÚC NAJMÄ:

1. Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, z 15. novembra 2007 o zlepšovaní kvality vzdelávania učiteľov [3], v ktorých sa súhlasilo s vykladaním úsilia o prijatie krokov na zabezpečenie toho, aby boli učitelia počas celej svojej kariéry podnecovaní a podporovaní, aby podľa potreby aktualizovali svoje znalosti, zručnosti a kompetencie, ako aj toho, aby mali učitelia vo vedúcich funkciách prístup ku vysokokvalitnej odbornej príprave v oblasti školského riadenia a vedenia.

2. Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, z 21. novembra 2008 o príprave mladých ľudí na 21. storočie [4], v ktorých sa členské štáty vyzvali, aby pri činnosti nadväzujúcej na uvedené závery o zlepšovaní kvality vzdelávania učiteľov spoluprácu zamerali na vytvorenie možnosti, aby všetci začínajúci učitelia mohli ťažiť zo štruktúrovaných programov podpory na začiatku kariéry, na zlepšenie ponuky a kvality programov kontinuálneho profesijného rozvoja učiteľov a účasti na týchto programoch a na zlepšovanie náboru a odbornej prípravy vedenia škôl.

OPÄTOVNE POTVRDZUJE, že:

kým zodpovednosť za organizáciu a obsah systémov vzdelávania a odbornej prípravy leží v rukách jednotlivých členských štátov, spolupráca na európskej úrovni môže prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie a účinného využívania programov Spoločenstva prispieť k rozvoju kvality vzdelávania a odbornej prípravy tým, že podporí a doplní opatrenia prijaté na vnútroštátnej úrovni a pomôže členským štátom riešiť spoločné problémy.

UZNÁVA, že:

1. Znalosti, zručnosti a odhodlanie učiteľov [5] spolu s kvalitným vedením školy sú najdôležitejšími faktormi dosahovania vysokokvalitných výsledkov vzdelávania. Dobrá výučba a schopnosť inšpirovať všetkých žiakov, aby dosahovali čo najlepšie výsledky, môže mať dlhodobý pozitívny vplyv na budúcnosť mladých ľudí. Z tohto dôvodu je dôležité nielen zabezpečiť to, aby boli ľudia na učiteľských postoch a vo vedení škôl na najvyššej odbornej úrovni a schopní vykonávať svoje úlohy, ale tiež poskytnúť pedagogickým zamestnancom na všetkých úrovniach ten najvyšší štandard počiatočného vzdelávania i kontinuálneho profesijného rozvoja. Týmto sa zároveň prispeje k zlepšeniu postavenia a príťažlivosti tohto povolania.

2. Programy vzdelávania učiteľov, ktoré sú kľúčovým faktorom pri príprave učiteľov a vedenia škôl na vykonávanie ich povinností, ako aj pri zabezpečení ich kontinuálneho profesijného rozvoja, musia dosahovať vysokú kvalitu, rešpektovať ich potreby a vychádzať z dobre vyváženej kombinácie spoľahlivého akademického výskumu a rozsiahlych praktických skúseností. Je dôležité, aby sa k počiatočnému vzdelávaniu učiteľov, ich podpore na začiatku kariéry („uvádzanie“) [6] a kontinuálnemu profesijnému vzdelávaniu pristupovalo ako k jednotnému celku.

3. Prvé zamestnanie začínajúceho učiteľa po ukončení počiatočného učiteľského vzdelania je mimoriadne dôležitým obdobím z hľadiska jeho motivácie, výkonu a profesijného rozvoja. Čerství absolventi pedagogického štúdia môžu mať ťažkosti s prispôsobovaním sa skutočným situáciám v škole a s uplatňovaním svojich poznatkov z počiatočného učiteľského vzdelania. Mnohí z nich nakoniec, na svoju veľkú škodu i škodu celej spoločnosti, kariéru učiteľa opustia. Rozsiahly vnútroštátny a medzinárodný výskum však potvrdzuje, že štruktúrované programy zamerané na podporu všetkých nových učiteľov, môžu tento fenomén znížiť, pričom z týchto programov môžu mať úžitok aj bývalí učitelia, ktorí sa k tejto profesii chcú vrátiť.

4. Žiadny program počiatočného učiteľského vzdelávania, nech je akokoľvek vynikajúci, nedokáže učiteľov vybaviť všetkými kompetenciami, ktoré budú potrebovať počas svojej kariéry. Požiadavky na profesiu učiteľa sa rýchlo vyvíjajú, čím vzniká potreba nových prístupov. Na to, aby bola práca učiteľov plne účinná a aby sa dokázali prispôsobiť vyvíjajúcim sa potrebám žiakov vo svete rýchlych sociálnych, kultúrnych, hospodárskych a technologických zmien, sa musia aj

[1] Ú. v. EÚ C 320, 16.12.2008.
[2] Ú. v. EÚ C 119, 28.5.2009.
[3] Ú. v. EÚ C 300, 12.12.2007.
[4] Ú. v. EÚ C 319, 13.12.2008.

[5] Na účely týchto záverov sa pojem učiteľ používa na označenie osoby, ktorá je podľa právnych predpisov a praxe členských štátov uznaná za osobu so štatútom učiteľa (alebo rovnocenným štatútom). Vymedzenie zahŕňa osoby v špecifickej situácii učiteľov a školiteľov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, ale nezahŕňa osoby, ktoré sú zamestnané mimo formálnych systémov vzdelávania a odbornej prípravy, vzhľadom na odlišný charakter a kontext úloh, ktoré tieto osoby plnia.

[6] Pojem uvádzanie sa v tomto texte vzťahuje na akýkoľvek štruktúrovaný program podpory poskytovaný novým učiteľom po ukončení formálneho programu počiatočného učiteľského vzdelávania a pri nástupe do ich prvého zamestnania v škole.

samotní učitelia zamyslieť v súvislosti s ich konkrétnym školským prostredím nad vlastnými požiadavkami v oblasti vzdelávania a prevziať väčšiu zodpovednosť za svoje celoživotné vzdelávanie, ktoré je nástrojom aktualizácie a rozvoja ich vlastných znalostí a zručností. Existujú však dôkazy, že niektorí učitelia majú stále príliš málo príležitostí na to, aby sa mohli zúčastňovať na programoch kontinuálneho profesijného rozvoja, kým značný počet tých, ktorí takéto príležitosti majú, zastávajú názor, že tieto programy nie vždy dostatočne zodpovedajú ich osobitným potrebám a výzvam, ktorým čelia.

5. Efektívne vedenie školy sa prostredníctvom zvyšovania ambícií a poskytovania podpory žiakom, rodičom a zamestnancom významnou mierou podieľa na formovaní celkového prostredia pre výučbu a učenie sa, a tým i na dosahovaní vyššej úspešnosti. Preto je veľmi dôležité zabezpečiť, aby ľudia vo vedení školy mali, alebo boli schopní rozvinúť, schopnosti a vlastnosti potrebné na plnenie zvyšujúceho sa počtu úloh, ktorým čelia. Rovnako dôležité je zaistiť, aby vedenie škôl nebolo preťažované administratívnymi úlohami a mohlo sa sústrediť na podstatné záležitosti, akými sú kvalita vzdelávania, učebné osnovy, pedagogické otázky a výkon, motivácia a rozvoj zamestnancov.

6. Pedagogickí zamestnanci na všetkých úrovniach vrátane vedenia škôl by mohli vo väčšej miere čerpať výhody zo zvýšenej mobility a nadväzovania kontaktov v oblasti vzdelávania, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri zlepšovaní kvality systémov a inštitúcií vzdelávania a odbornej prípravy a tiež napomáhajú, aby boli tieto systémy a inštitúcie otvorenejšie, viac orientované navonok, prístupnejšie a efektívnejšie.

SÚHLASÍ s tým, že:

1. Aj keď sa európske vzdelávacie systémy v mnohom líšia, majú spoločnú potrebu pritiahnuť a udržať pedagogických zamestnancov a vedenie školy na najvyššej odbornej úrovni s cieľom zabezpečiť vysokú kvalitu výsledkov vzdelávania. Preto by sa mala venovať vysoká starostlivosť a pozornosť definovaniu požadovaného profilu perspektívnych učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl, ich výberu a príprave na plnenie úloh.

2. Programy vzdelávania učiteľov by mali byť vysokej kvality, fundované a zodpovedajúce potrebám. Ľudia zodpovední za odbornú prípravu učiteľov, a samozrejme aj za odbornú prípravu pedagógov, ktorí učiteľov pripravujú, by tiež mali mať ukončené vzdelanie na vysokej úrovni, dostatočné praktické skúsenosti s vyučovaním i schopnosti, ktoré si dobré vyučovanie vyžaduje. Je potrebné zabezpečiť aj to, aby inštitúcie vzdelávania učiteľov účinne spolupracovali na jednej strane s pracovníkmi pedagogického výskumu iných inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, a na strane druhej aj s vedeniami škôl.

3. Vzhľadom na zvyšujúce sa nároky, ktoré sa kladú na učiteľov, a rastúcu komplexnosť ich úloh potrebujú učitelia prístup k účinnej osobnej a odbornej podpore počas celej svojej kariéry, a najmä v čase keď začínajú vykonávať svoje povolanie.

4. V rýchlo sa meniacom svete a v súlade s konceptom celoživotného vzdelávania by malo vzdelávanie a rozvoj učiteľov predstavovať koherentný celok premosťujúci počiatočné vzdelávanie učiteľov (so silnou zložkou zameranou na prax), uvádzanie a kontinuálny profesijný rozvoj. Je potrebné prijať kroky konkrétne na zabezpečenie toho, aby:

a) všetci čerství absolventi pedagogického štúdia dostávali počas prvých rokov svojej kariéry dostatočnú a účinnú podporu a poradenstvo;

b) sa podporil reflexívny prístup, ktorý by čerstvých absolventov, ako aj skúsenejších učiteľov viedol k neustálemu vyhodnocovaniu svojej práce, a to individuálne, ako aj kolektívne;

c) všetci učitelia dostávali pravidelnú spätnú väzbu o svojom výkone, ako aj pomoc pri určovaní potrieb profesijného rozvoja a pri vytváraní plánu na ich naplnenie;

d) boli pracujúcim učiteľom na základe tejto spätnej väzby poskytnuté dostatočné príležitosti na aktualizáciu, rozvoj a rozširovanie ich kompetencií počas celej kariéry, a aby sa nabádali na takúto činnosť a umožnilo sa im ju vykonávať;

e) boli programy profesijného rozvoja učiteľov relevantné, prispôsobené potrebám, pevne zakorenené v praxi a kvalitné;

f) bola učiteľom a vedeniu škôl poskytnutá možnosť využívať príležitosti, ktoré sa im ponúkajú prostredníctvom výmenných programov, programov mobility a súvisiacich sietí na národnej i medzinárodnej úrovni, a aby boli do využívania tejto možnosti podnecovaní;

g) učitelia a vedenie škôl dostávali podporu a bolo im umožnené to, aby sa zúčastňovali na vyššej odbornej príprave a profesijnom rozvoji, angažovali sa v pedagogickom výskume a využívali príležitosti na rozvoj poznatkov v iných odboroch.

5. Vzhľadom na značný vplyv, ktorý má vedenie školy na celkové prostredie pre výučbu vrátane motivácie, morálky a výkonu zamestnancov, vyučovacích postupov a prístupu a ambície žiakov i rodičov, je potrebné zaistiť, aby vedenie škôl malo dostatok príležitostí na rozvoj a udržanie svojich efektívnych riadiacich schopností. Keďže výzvy v rámci vedenia vzdelávacích komunít sú podobné v celej Európe, pre vedenie škôl by bolo výhodné spoločné „učenie sa“ s kolegami z iných členských štátov, najmä prostredníctvom vzájomnej výmeny skúseností a príkladov osvedčených postupov, ako aj využívania cezhraničných príležitostí na profesijný rozvoj.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY:

1. Prijali ďalšie kroky na zabezpečenie toho, aby učiteľské povolanie pritiahlo a udržalo uchádzačov na najvyššej úrovni a aby učitelia mali dostatočnú prípravu a podporu, ktorá im umožní efektívne vykonávať povinnosti.

2. Prijali vhodné opatrenia, na základe ktorých sa budú môcť všetci noví učitelia zúčastniť na programe uvádzania, ktorý im poskytne odbornú i osobnú podporu v prvých rokoch kariéry učiteľa.

3. Zaviedli pravidelné hodnotenia individuálnych potrieb učiteľov z hľadiska profesijného rozvoja, ktoré sa určili na základe samohodnotenia a/alebo externého hodnotenia, a aby poskytovali dostatočné príležitosti pre kontinuálny profesijný rozvoj zameraný na reagovanie na tieto potreby, čím sa zároveň zaistí pozitívny vplyv na výsledky vzdelávania žiakov.

4. Aktívne podporovali príležitosti, ktoré prinášajú výmenné programy a programy mobility na národnej i medzinárodnej úrovni, a aby podporovali účasť na týchto programoch s cieľom výrazne zvýšiť počet zúčastnených učiteľov a vedúcich pracovníkov škôl.

5. Preskúmali povinnosti vedenia škôl i podporu, ktorú dostáva, najmä s cieľom znížiť jeho administratívne pracovné zaťaženie, aby sa mohlo sústrediť na formovanie celkového prostredia pre výučbu a učenie sa a na zvyšovanie úspešnosti žiakov.

6. Zaistili, že existujú vysokokvalitné možnosti na rozvoj znalostí, zručností a postojov potrebných u perspektívnych učiteľov i učiteľov v praxi, ako aj na rozvoj znalostí, zručností a postojov potrebných na zabezpečenie efektívneho vedenia školy, ktoré je možné dosiahnuť napríklad prostredníctvom osobitných programov.

VYZÝVA KOMISIU, ABY:

1. Zlepšovala a podporovala európsku politickú spoluprácu v oblasti počiatočného vzdelávania učiteľov, kontinuálneho profesijného rozvoja a vedenia škôl, najmä prostredníctvom vytvorenia platforiem a činností partnerského učenia sa zameraných na výmenu znalostí, skúseností a odborných vedomostí medzi tvorcami politík a odborníkmi v oblasti vzdelávania.

2. Tvorcom politík ponúkla praktické informácie týkajúce sa rozvíjajúcich sa štruktúrovaných programov uvádzania pre všetkých nových učiteľov, ako aj príklady opatrení, ktoré je možné prijať na účely realizácie alebo zlepšenia týchto programov.

3. Podporovala vyššiu účasť učiteľov, vedúcich pracovníkov škôl a pedagógov, ktorí pripravujú učiteľov, na medzinárodných programoch, partnerstvách a projektoch mobility vytvorených v rámci programov Spoločenstva, konkrétne v rámci Programu celoživotného vzdelávania.

4. Pripravila štúdiu postupov, ktoré existujú v členských štátoch v oblasti výberu, prijímania do zamestnania a odbornej prípravy pedagógov, ktorí pripravujú učiteľov.

5. Poskytla prehľad o kompetenciách učiteľov v členských štátoch spolu s činnosťami partnerského učenia v tejto oblasti.

6. Podporovala ďalší rozvoj informačnej základne v oblasti povolania učiteľov a vedenia škôl aj prostredníctvom spolupráce s medzinárodnými organizáciami.

7. Pri najbližšej vhodnej príležitosti prostredníctvom existujúcich mechanizmov podávania správ informovala Radu o opatreniach prijatých členskými štátmi a o opatreniach v súvislosti s európskou spoluprácou nadväzujúcou na závery Rady z novembra 2007 o zlepšovaní kvality vzdelávania učiteľov a z novembra 2008 o agende pre európsku spoluprácu v školstve, pokiaľ ide o profesijný rozvoj učiteľov a vedenia škôl.